

הסדרת זל פירוש בראשון

מחבר: פנחס יצחק גאליצקי

אלביץ פ'נ'ס 8

מחבר: זל 1

הרי מפורש בדבריהם ז"ל שקודם חטא עץ הדעת היתה החטה בכלל פירות האילן ולא בכלל תבואה, אלא שע"י החטא אבדה מעלתה וירדה מתורת עץ לתורת תבואה.

תניא ר' שמעון בן אלעזר אומר 'עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עזרת השבמשה תורה קודם ר"ה מאי בעמא אמר אביי ואיתימא ר' לוי לקיש כד שתבלה השנה וקללותיה בשלמא שבמשה תורה אינא כד שתבלה שנה וקללותיה אלא שבתורת כהנים אטו עזרת ראש השנה היא אין עזרת נמי ראש השנה היא דתנן "ובעצרת על פירות האילן"

הכא נחמך 9

אלביץ פ'נ'ס סביב האזור וסביב סנין כה 2
זהו כ"ו והנה

מבואר בגמ' דאיכא ב' ראשי שנה, חדא באחד בתשרי, ושנית בעצרת, דכיון שהוא יום הדין על פירות האילן שמעינן שיש בה שם ותורת "ראש השנה".

כאש פלג 3

תניא א"ר יהודה משום ר' י' מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח מפני שהפסח זמן תבואה הוא אמר הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח כד שהתברך לכם תבואה שבשדות ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא אמר הקב"ה הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כד שיתברכו לכם פירות האילן

הרכוב זל 4

ה'היסס את הרטה מברך עליה בורא פרי האדמה

אלביץ פ'נ'ס 5

וזה צ"ע דהא חטה היא מן התבואה כמבואר בגמ' [ברכות ל"ז, א'] הכוסס חטה מברך בורא פרי האדמה, וא"כ היכי קאמר שמרצה על פירות האילן.

הזבב זל 6

אלו קרבנו לפני ה' סניי
ולא נתן לנו את התורה דינו

כש' כוש פלג 11

שתי הלחם ירצו על פירות האילן שכן ממירין להביא כבורס שאין מביאין כבורס קודם לעלות דכתיב (שם ג') כבורי קליד חטים וז'ני שמעתי דרבי יהודה לטעמיה דהא זולא כמאן ד' דלמר כסנהדרין (דף ע:) עין שאכל אדם הראשון חטה סימס:

סביבין זל 12

כמאן דאמר אותו אילן שאכל ממנו אדם הראשון נפן הדה דתניא ר"מ אומר אותו אילן שאכל אדם הראשון כמנו נפן הדה שאין לך דבר שנביא יללה לאדם אלא יין ר' יהודה אומר חטה היה שאין התנוק ידע לקרוא אבא ואימא עד שיטעום טעם דגן

הכא נחמך 7

ז'מה היה אותו האילן שאכל ממנו אדם וחנה, ר' מאיר אומר חטים היו. כד לא הנה בר נש דעה אינון אמרין לא אכל ההוא אינשא פיתא דחיטי מן יומיו. ר' שמואל בר ר' יצחק בעי קמי ר' זעירא, אמר לו אפשר חטים היו. אמר לו הן. אמר לו והכתיב עץ. אמר לו מתמרות היו פארזי לבנון.

על חוה הטיל בה זוהמא, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה
זוהמתן, גייים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן.

אלק' פ"נ קב"א

עד ירמוז למה שאמרו ז"ל (שבת
קמ"ו) ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, חו היא
סגולתן מכל העמים שלא פסקה זוהמתן.

אלק' פ"נ קב"א

(ב) אלא שענין זה צריך פירוש וביאור למה מתבטא פסם החטא במהותה של החטה
שאבדה מעלתה וירדה מתורת עץ לכלל זרעים. וגם אמאי משמש ענין זה
כתורת עיקר בנחות דרגה של אדם הראשון.

קמ"ו ח

בימי רבי
שמאל בר נחמני הוה כפנא ומוחנא אמרי
הכי נעביד ליבעי רחמי אתרתי לא אפשר
אלא ליבעי רחמי אמותנא וכפנא ניסבול
אמר להו ר' שמאל בר נחמני ליבעי רחמי
אכפנא דכי יהיב רחמנא שובעא להי הוא
דיהיב דכתיב "פותח את ידך ומשביע לכל
הי רבון

אלק' פ"נ קב"א

והנראה בביאור הענין, דהנה מבואר בגמ' (עיין תענית ח', ב') דמאן דיהיב חיי יהיב
מוזני, והיינו דכיון שחיות הנבראים תליא במזון, ממילא כדרך שהקב"ה
יהיב חיי, כך הוא ממשיך חיותם של כל בעלי חיים ע"י השפעת מזונם. והנה עיקר
מוזנותו של אדם הוא חיטים, כמפורש במדרש (הני"ל) מה היה אותו האילן כר חטים
היו כד לא הוה בר נש דעה אינון אמרין לא יוכל ההוא אינשא פיתא דחייטין מן יומי
כו, עכ"ל. והוא כמבואר בגמ' (סנהדרין ע', ב') דאין התינוק יודע לקרא אבא עד
שיטעום טעם חטה, הרי שהדעת אינה נכנסת באדם אלא כשמתחיל לקבל מזונו
והמשך חיותו ע"י חטה. הרי מפורש שאין האדם בכלל "בר דעה" אלא כשחיותו
נגיעה לבחינה שהיא זקוקה למזון של חטה.

אלא שאחרי חטא עץ הדעת נתערבו הדעת של טוב ורע והרי מאז אין הדעה צלולה
עוד. ונמצא שע"י החטה נכנס בו דעת טוב ורע בתערובת (וכמו שהעיקר בהג"ה
בשם הנפש החיים). ומהאי טעמא איתא בגמ' (סוכה מ"ב, א') קטן שיכול לאכול כזית
דגן מרחיקין מצואתו דכתיב יוסיף דעת יוסיף מכאוב והיינו דכיון שהחזקת חיותו
היא ע"י דגן, ממילא נכנס בו דעה עם האפשרות של "יוסיף מכאוב", שהרי אחרי
חטא עץ הדעת לא יתכן להיות בר דעת אלא דרך תערובת של טוב ורע. וזהו יסוד דין
ההרחקה מצואתו, דכל שאין חיותו מוזככת, מוכרח שגם מזונו יש בו פסולת
מתולדת ה"דעת רע" שיש בו.

אלא שדין זה אמת ויציב אחרי חטא עץ הדעת כיון שמאז והלאה הרי תולדות החיים
והמות נתערבו יחד, אבל קודם החטא, הרי כדרך שחיותו של אדה"ר היתה
חיות נצחית, כך מזונו החזיק את חיותו בדרך שאין בו פסולת. ולפי"ז למדים אנו
שאחרי חטא עץ הדעת נפגמה עיקר מאכלם, וזהו הביאור בדברי המדרש הני"ל שלפני
החטא היתה החטה בכלל פירות האילן, ואחריה נעשית תבואה בעלמא, שהרי יסוד
ענינה הוא שחיותו נתערבה עם צד הרע של הבריאה, וענין זה נתבטא בההבדל שבין
אילן לזרעים, וצ"ב תוכן הענין.

והענין נראה, דהנה הנפ"מ בין אילן לזרעים היא, שחיותה של אילן היא לעולם,
דאפילו אחרי לקיטת הפירות, הרי הקרן קיימת בו ועדיין אפשר להצמיח
ממנה עוד ועוד, משא"כ תבואה דמכליא קרנא ושוב לא נשאר בה שורש של חיות
אחרי צמיחת הדגן. ואמנם מפורש בריטב"א (ראש השנה י"ב, ב') שחילוק זה הוא
הקובע בהלכות זרעים, וז"ל, וא"ת מפני מה הלכו באילנות לכל דיניהן בתר חנטה
חוץ מעונת המעשרות, והלכו בתבואה אחר שליש לכל דבריה (חדש ושביעית וכו'),
ואמר מורי הרב נר"ו שהאילן כבר הוא גדול ונוטע ושרשו בארץ גזעו שותה ומתורה
בכל גשמי שנה ומשהגיע לחנטה כבר קיבל כל יניקתו הצריכה להביא הפרי לכלל

אכן דבר זה מתבאר מתוך דברי רש"י, דהנה יעויין עוד ברש"י שם, וז"ל, שתי הלחם
ירצו על פירות האילן שהן מתירין להביא בכורים שאין מביאין בכורים קודם
לעצרת דכתיב בכורי קציר חטים. ואני שמעתי דרבי יהודה לטעמיה דהא אולא כמ"ד
בסנהדרין (ע', ב') עץ שאכל אדם הראשון חטה היתה, עכ"ל. הרי דכיון שחטא אדה"ר
היה ע"י חטה, ממילא מביאים שתי הלחם שהוא מן החטה כדי לרצות על חטא עץ
הדעת. ופנימיות ענינה הוא, שהטעם שבא הריצוי דוקא ע"י חטה הוא כדי לתקן מה
שנפגם ע"י החטה.

והענין מובן היטב עפ"י מדרשם ז"ל הני"ל, דכיון שחטא עץ הדעת גרם שתמעטה
קומתה של החטה, ממילא עיקר הריצוי מחייב תיקונה, ונמצא שע"י הקרבת
שתי הלחם בעצרת שפיר מתברכים פירות האילן, דכיון שתכליתה היא לתקן פגם
החטה ולהעלותה שוב מהשם "תבואה" להשם "פירות האילן", ממילא טמון מיניה
וביה תורת ריצוי על פירות האילן. ולפי"ז אתי שפיר מה שמביאים חטה ולא שאר
פירות האילן, שהרי הקרבת החטה גופא מתקן מה שנפגם בהשם "פירות האילן"
מחמת החטא.

והשתא דברי רש"י ודברי המדרש עולים בקנה אחד, דודאי הטעם שמביאים שתי
הלחם מן החטה הוא משום דר"י לשיטתיה קאזיל שעץ הדעת חטה היתה,
וממילא דוקא ע"י החטה יתוקן החטא, אלא שדרך תיקונה הוא שהקרוב גופא אתי
להעלותה לדרגתה האמיתית של פירות האילן, והרי פשוט שמכח זה מתברכים פירות
האילן.

ונמצינו למדים עפ"י שעצרת הוא זמן תיקון חטא אדה"ר אשר על כן מביאים שתי
הלחם מן החטים כדי לתקן חטא עץ הדעת.

תבואה לכה כב

"דאד יתגן
בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא
אי הכי ישראל גי' ישראל שעמדו על הר
סיני פסקה זוהמתן עוברי כוכבים שלא
עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן

אלק' פ"נ קב"א

מפני מה עוברי כוכבים מזהמתין שלא עמדו על הר סיני שבשעה
שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא ישראל
שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן עוברי כוכבי
שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן

אלק' פ"נ קב"א

ואמנם ענין זה מפורש בגמ'
(עבודה זרה כ"ב, ב' ושבת קמ"ו) דאיתא התם בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה
זוהמא כו', ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן, עובדי כוכבים שלא עמדו על הר
סיני לא פסקה זוהמתן. ופרש"י ונתקנו מכל מום כדכתיב כולך יפה רעיתי ומום אין
בך.

והנה לפי"ז למדים אנו יחודה של חג השבועות שנקרא ראש השנה, דכרך שיום אי
בתשרי אקרי ראש השנה כיון שבו נולד אדה"ר. וכך עצרת אקרי ר"ה כיון
שאז חזרה דרגת אדם הראשון קודם החטא כשפסקה זוהמתן בעת מעמד המקודש
(ועיין היטב תוספת ביאור בזה בענין כ"ו). וזהו שפירש"י שר"י לטעמיה אזיל דעץ
שאכל אדה"ר של חטה היתה וממילא נצטוונו להקריב שתי הלחם בעצרת כדי
שיתברכו פירות האילן, דכיון שתכליתה של עצרת היא להגיע שוב לבחינת "פסקה
זוהמתן", הרי הדרך להגיע לכך הוא ע"י קרבן שתי הלחם מן החטה, שע"י מתעלה
החטה לדרגת פירות האילן כקודם החטא.

אלק' פ"נ קב"א

אילו קרבנו
לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דינו. מפני
שפסקה ממנו זוהמא, כמו שאמרו רבותינו ז"ל: כשבא נחש

שלמות ומעצמו הוא ממשיך יניקתו וגומר פרו מכאן ואילך הלכך אעפ"י שהפרי עצמו לא קבל שלימות להיות גמר פרי לענין עונת המעשרות השתא הוא דבעי גמר פרי בפועל וליכא, אבל בדברים אלו מעתה יש לו שלימות גמר פרי בכח ולפיכך די לו בכך, אבל תבואה עד שלא הביאה שלישי אין חשוב שיהא לה שום שלימות ואפילו בכח כי אין לה גוף עיקרי ניטע בארץ לקבל עצמו יניקה ושרף מעתה לגמור בהם פרי שלה מכאן ולהבא כו', עכ"ל.

הרי מפורש בדבריו דכיון שכח הצמיחה של האילן הוא מיניה וביה והפירות יונקים ממה שכבר איתיא תוך העץ, ממילא דיינין ליה להפרי כאילו הוא חלק מהעץ וכבר איתיא בעולם. משא"כ זרעים שאין בהם "נטיעה" בארץ, אלא שכל מציאותה היא החטה עצמה שיוצאת מן הזרע, ממילא איננו רואים את התבואה בתוך הזרע, שרק כשיוצא אל הפועל חשיב בא לעולם. הרי שפרי העץ מחובר לגמרי אל שרשו משא"כ זרעים.

הנה עומק ההבדל בין היות האדם ניזון מפירות העץ דלא מיכליא קרנא לבין היותו ניזון מתבואה דמכליא קרנא הוא, שבאמת כשחיותו של אדם היא בדומיא דאילן, הרי לעולם איננו מנותק מן החיים, והריהו נטוע לעולם בבחינת שורש שיכול לעשות פירות תדיר. וכל זמן שחיותו היא בדרגה של "חיים לעולם", הרי כמו כן הוא יונק חיותו ממאכל הדומה לזה שמחובר למקור החיים שעושה פירות תדיר ולא נפסק חיותו לעולם, [והוא כמשנ"ת בשולי הגליון בשם הנפה"ח שזיכוד מאכלו של אדם הוא כערך מעשיו הטובים].

ומעתה לפני שנתגרש אדה"ר מגן עדן היה מאכלו בדרגה של חיות נצחית דהיינו ממזון שמחובר למקור חיותה, ושתמיד אחוז בה האפשרות להיות מקור לעוד פירות. וכמו כן עץ הדעת טוב ורע שהיה חטה, היו "מתמרות כארזי הלבנון", דכיון דאדה"ר הוה קאי בדרגה שהוא עצמו היה מחובר למדת חי העולמים, ממילא עיקר מאכלו [שהוא דגן] היה בדרגה של עץ שבבחינת "חיים לעולם". אבל אחרי שסרח, נתמעטה קומתו וניתק ממנו עוצם החיבור לחיות הנצחית, ונעשה בן מות. וממילא כדרך שבטלה שייכותו למקור החיות ולא היה "נטוע" עוד, כך ירדה מאכלו בנחות דרגא ששוב אין בה מעלת נטיעה. וזהו הענין שהחטה אבדה מעלתה מחמת החטא, וירדה מאילן לזרעים דמכליא קרנא.

והשתא מובן היטב מה שעצרת מה הוא יום הדין על פירות האילן, שהרי נתבאר שבעצרת חוזרים אנו לדרגה של מעמד הר סיני שפסקה זוהמתן וחזרו למקורם העליון בדרגת "וחיי עולם נטע בתוכינו" [ומפורש בגמ' שהוריד הקב"ה טל של תחי', ואמנם חזרו למדרגת תחיית המתים דלעת"ל]. ולפי"ז נידונים אנו כמה מתיצבים אנו שוב בדרגה של "וחיי עולם נטע בתוכינו"